

Alkalmazott fizikai módszerek laboratórium

VI.: Röntgen vonalprofil analízis

Pál Balázs*
Somogyfoki Réka^{*,m}, Tuhári Richárd^{*,m}

2019. november 21.

I. MAGYAR VERZIÓ

1. Q: Mi a különbség a szemcseméretből és a deformációból származó intenzitásprofil rendfüggése között?

A: Míg gömb alakú szemcsék esetén a „szemcseméret” vonalprofil alakja nem függ a $\vec{g}$ vektor hosszától, tehát ún. rendfüggetlen, addig a „deformációs” vonalprofil szélessége növekszik a $\vec{g}$ növekedésével, tehát ún. rendfüggő.

2. Q: A hkl indexű, szemcseméretből és deformációból származó intenzitásprofil kiszélesedését a szemcsék és a deformáció milyen irányú kiterjedése okozza?

A: A szemcséket a diffrakciós vektorral párhuzamos oszlopokba felosztva, ezen oszlopok a hkl rácssíkokra merőlegesek lesznek. Az intenzitásprofil szélességét az ezen merőleges irányban található reflektáló szemcsék mérete fogja meghatározni. Minél kisebb a szemcsék mérete, annál szélesebb a diffrakciós csúcs. A rácsdeformációk esetén hasonlóan, a hkl síkokra merőleges deformációk határozzák meg a vonalprofil kiszélesedését. Minél nagyobb a deformáció mértéke, annál szélesebbé válik a diffrakciós csúcs.

3. Q: Milyen paramétereket lehet meghatározni a CMWP-módszerrel?

A: Mikroszerkezeti paramétereket. A laborleírás alapján ezek a következők:

- (a) m , a szemcseméret-eloszlás középértéke (mediánja), ami az a méret, aminél kisebb és nagyobb szemcsék egyenlő valószínűséggel találhatók az eloszlásban. Dimenziója általában: nm.
- (b) σ , a szemcseméret-eloszlás szórása (varianciája), ami az eloszlás szélességére jellemző. Dimenziótlan mennyiség.
- (c) ρ , a diszlokációsűrűség. Dimenziója általában: $1/m^2$.
- (d) R_e^* , a diszlokációk effektív külső levágási sugara. Dimenziója általában: nm. Az R_e^* helyett inkább a dimenziótlan $M^* = R_e^* \rho^{1/2}$ mennyiséget szokták használni, amit diszlokáció elrendeződési paraméternek neveznek.
- (e) q , a diszlokációk típusára jellemző paraméter. Köbös anyag esetén elsősorban az él/csavar jelleget adja meg. Dimenziótlan mennyiség.

---

*Eötvös Loránd Tudományegyetem

^mMérőtársak